Müşahhâs Bir Sahafîlik Örneği: Nâsuriddîn el-Elbânî

Vahhâbîlerin Hadîsdeki Mesnedi Nâsiruddîn el-Elbânî

[quote width="auto" align="left|right|none" border="COLOR" color="COLOR" title="EDİTÖRÜN NOTU"]Ömer Fâruk Korkmaz Hoca Efendi tarafından Dârüsselâm'da yayınlanmak üzere kaleme alınan, Vahhâbîlerin hadisde mesnedi Nâsiruddîn el-Elbânî'nin şaz görüşlerini beyân eden makaleyi, 3 bölüm halinde istifâdenize sunuyoruz. Bölümler iki günde bir yayınlanacaktır; takip edeceğinizi umuyoruz. [/quote]

Ulema isnat mefhumunu olması gerektiği kadar en yüksek mertebede lüzumlu görmüş ve ilmin muhafızı olan bu kavramı sahih bilgileri elde edebilme adına elzem kabul etmiştir. Anlattıkları güldürücü şeylerde dahi isnat zikredecek derecede nakil titizliği olan âlimler, Kur'an adına konuşma, Kâinatın Efendisine her hangi bir sözü nispet etme konusunda da mesilsiz bir titizlik sergilemişlerdir.

Buna binaen nasihat babında "Mushafî olan kişiden Kur'an, sahafî olan kişiden de hadis alma [1] " denilmiştir.[2] Abdullah b. el- Mübarek de "İsnat dindendir. Şayet isnat olmasaydı dileyen istediğini söylerdi" buyurmuştur. [3] Ebu'z- Zinâd'ın "Medine' de tamamı güvenilir olan yüz kişi tanıdım. Onlardan hadis alınmıyor ve (gerekçe olarak da) "Ehlinden değil" deniliyordu" [4] şeklindeki sözü de konumuz açısından mühimidir. Çünkü bu söz ehliyet mefhumunun selefte ne kadar mühim bir mevkii olduğunu yansıtması açısından konumuza ışık tutar mahiyettedir.

Ulu orta herkesten hadis dinlenmeyeceğini, ders alınmayacağını ısrarla vurgulayan ve " Bu ilim dindir. Öyleyse dininizi kimden aldığınıza dikkat edin" [5] diyen geçmiş büyükler, hocaları ilim şehrinin olmazsa olmaz kurmayları kabul etmişlerdir. Ahmed b. Hanbel (Rahimehullah) "Kişinin elinde Resulullah Aleyhissalatü vesselam'ın sözlerinin, sahabe ve tabiinin ihtilaflarının bulunduğu kitaplar olsa ehl-i ilme bunların hangisinin alınması gerektiğini soruncaya dek dilediğini seçip tercih ederek amel etmesi veya hüküm vermesi caiz değildir" [6] demiştir.

İlmi mâhir olan hocalardan telakki etmeyi esas alan ulema, şeyhi olmayan ve kendi üniversitesinin mezun ettiği kişileri hiçbir zaman kâle almamışlardır. Bunun için Ahmed b. Hanbel'in oğlu babasının " İnsanlar ancak haddesena ve ahberena diyenlerdir" şeklinde bir sözünü nakleder. [7]

Ve yine oğlunun naklettiğine göre Halife Mu'tasım Ahmed b. Hanbel'e (hocası olmamakla meşhur olan) İbn Ebi Duâd ile konuşmasını söylediğinde İmam yüz çevirip " Kendisini hiçbir âlimin kapısında görmediğim biriyle nasıl konuşabilirim" cevabını vermiştir. [8] Bu konuda verilebilecek misal çoksa da biz bu kadarıyla iktifa ediyoruz.

Makalemizde bahsini yapacağımız kişi de tarihte zemmedilmiş bu sahafîlik ameliyesinin bedene bürünüşüdür. el- Elbânî asli mesleği saatçilik olan ve her hangi bir hoca ve üstattan ilim öğrenme yerine kendi kendini yetiştirme yoluna gitmiştir. Selefîlik hareketinin bâ husus hadis ilmindeki istinatgâhı olan Elbânî, selefilik adına selefin asla tasvip etmediği ve etmeyeceği bu metodu benimsemiştir benimsemesine ama bu usulde yetişmesinin kendisinde büyük tesirleri olmuştur.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi kendi üniversitesinden mezun olan bir kişilik olması münasebetiyle yer yer tezahür eden şuzûzâtından mahza inadı sebebiyle dönmediği ve işi farklı mecralara taşıdığı müşahed bir meseledir. Buna misal olarak Ebu Gudde' yi gösterebiliriz.

Nitekim el- Elbânî, "el- Akidetu't- Tahaviyye"'nin İbn Ebi'l-İzz şerhine ta'lik yazmış ve müellifin Buhari ve Müslim' e nispet ettiği tüm hadislere dip not düşerek "Sahihtir" demişti. Bu usulün tahriç usulüne aykırılığı tartışılmayacak derecede açıktır. Zira böyle bir tavır Buhari veya Müslim' de ki bir takım rivayetlerin sahih olamayabileceğini düşündürmektedir. Bu durum Ebu Gudde' ye sorulduğunda Ebû Gudde Merhum da bu hakikati dile getirerek böyle bir tavrın tehlikeli olduğunu ve ilim talebelerinin zihinlerini karıştırmaktan başka hiçbir gayeye hizmet etmeyeceğini söylemişti. Ve bu görüşünü de kendisine bu soruyu soran üniversiteye yazılı bir biçimde göndererek deklare etmişti. İşte tüm olanlar bundan sonra oldu. Zira bu olaydan sonra Ebû Gudde merhum'a atılan iftiraların ardı arkası kesilmediği gibi mezkûr iftiralar, sırf hakkını ve haklılığını savunmak için kendisini müstakil bir risale kaleme almaya dahi sevk etmişti. [9] Hocasızlığın îras edeceği kifayetsizliğinin zaman zaman bu gibi mahallerde tezahür etmesine tahammül edemeyen el- Elbâni tüm bu olanlar karşısında ancak " Bu, taliklerimde bana ait bir usuldür" diyebiliyordu. [10]

Sîresine ve muasırlarının kendisi hakkındaki şehadetlerine baktığımızda el-Elbânî'de yine hocasız yetişmesinin kendisine ilkâ ettiği gereksiz bir aceleciliğe ve peşin hüküm verme hasletine tanık oluyoruz. Bu söylediğimize de şahitlik edecek bir hâdiseyi asrımızın değerli âlimlerinden Muhammed Avvâme hoca, H. 1398 yıllarında konuştuğu hocası Abdülaziz Uyun es- Sûd' dan naklediyor.

"Öğle ezanından az bir vakit önce kendisini tanımadığım biri mescitte yanıma girdi. Sonra bana onun Nasır el- Elbâni olduğu söylendi. Ezanı beklemek için oturdu. Müezzin " Allahu Ekber Allahu Ekber" i geçiş yaparak üstünlü okuyunca bu kişi (el- Elbânî) hemen itiraz edip kızarak "Bu hatadır, bu bidattir" dedi. Hocamız ona "nedir bidat olan?" diye sorunca o da "Bu, Müslim' de bulunan rivayete zıttır" dedi. Hocamız "Nedir Müslim' deki rivayet?" diye sorduğunda o " Allahu Ekberullahu Ekber" diye cevap verdi. Bunun üzerine hocamız ona " Siz bu rivayeti İmam Müslim' e varan bir senetle hocanızdan o da hocasından bunu Müslim'in "ra" harfinin ötresiyle rivayet ettiğini okudunuz mu, yoksa bu dediğinizi matbaa zaptına göre mi söylüyorsunuz" dediğinde el- Elbani'nin bu yanıta karşılığı sadece sükût olabilmişti. [11]

Bizler bu makalede Selefî kesimin "Muhaddisu'l- Asr/ Asrın Muhaddisi, müceddidi" gibi amigovârî sloganlarla göklere çıkarttıkları el-Elbanî'nin Akîde'den fıkha cumhura muhalif olan bazı görüşlerini beyan edeceğiz.

Maksadımız her hangi bir şahsı veya bu şahıs üzerinden belli bir kesimi hedef almak değildir. Bilakis, makalenin kaleme alınış maksadı "İnsanları menzilelerine indiriniz" [12] şeklindeki Nebevî sözün muktezasınca menzilesinden çok daha yukarıda gösterilen bir şahsiyeti olması gerektiği konuma yerleştirmekten ibarettir. Şimdi el-Elbânî' nin bir kısım şaz görüşlerine yer verelim:

Akîdevî sorunlar

Makalemizde konusunu yaptığımız Nâsıruddin el- Elbânî, özellikle selefi kesimin hüccet kabul ettikleri ve neredeyse müçtehit makamında değerlendirdikleri bir şahsiyettir. Aslında bu tavır onlar adına garipsenecek bir tutum da sayılmaz. Zira aynı kesimin İbn Teymiyye ve İbn Kayyım gibileri hakkında da tutumları farklı değildir. Burada zikrettiğimiz üç şahsiyetin İslam'a faydalı hizmetlerinin de olduğunu tabi ki inkâr ediyor değiliz. Ne var ki; mezkûr kişilerin ehl-i sünnet akaidine ters düşen bir takım akideleri, kendi adlarına benimsemeleri yetmiyormuş gibi, bunları telif etmek suretiyle yayma çalışmaları da faydalı hizmetlerini doğal olarak perdelemektedir. Burada ümmetin itikadı söz konusudur.

Hazır konusu gelmişken hemen şu hakikatin üstünü çizelim: el- Elbani' nin, ilmi hayatında çizgi olarak İbn Teymiye ve İbn Kayyim'in izlerini sürdüğü izaha gerek duymayacak kadar açık bir husustur. Bununla beraber el- Elbânî bir kısım Akidevi konularda onlarla aynı kanaati taşımamaktadır. Bu ihtilaf bazı kere "Allah Teâla için hareketin sabit olması, maiyyetullah meselesi" gibi hususlarda İbn Teymiye'lerin ehl-i sünnet dışı görüş belirtmelerine karşılık el- Elbani' nin ehl-i sünnetin görüşünü savunması şeklinde tezahür eder. Bazı kere de İbn Teymiye'ler ehl-i sünnet gibi düşünürken el- Elbani ehl-i sünnetin sınırını aşar. [13]

Fakat ne gariptir ki her birerleri bu fikirleri savunurlarken ehl-i sünnet adına savunurlar. Hatta İbn Teymiyye' nin, görüşlerini "bu selefin icmaıdır" vs. gibi sözlerle desteklemesi bilenler katında meşhurdur. [14] Şimdi el-Elbani'nin Akidevi ve Fıkhî bir takım şuzûzâtını tek tek zikredelim:

Tecsim akidesine delalet eden ifadeleri

el- Elbani Akide-i Tahaviyye üzerine yaptığı şerh ve ta'lik çalışmasında bazı Müşebbihenin " Allah hiçbir cihette/ yönde olmaksızın görülecektir diyen aklına müracaat etsin" dediklerini naklettikten sonra " Buradaki cihetle yokluğa ait bir şey kastediliyorsa ki o da âlemin yukarısındadır. Orada Allah'tan başka kimse yoktur" demektedir. [15] Görüldüğü üzere Elbanî' nin şu ifadelerinde açık bir tecsim inancı yatmaktadır.

Aslında Elbanî bu ifadelerinde yalnız da değildir. Zira kendisini birçok konuda taklit ettiği ve yolunda yürüdüğü İbn Teymiye' de Allah'ın Arşın üzerine cülûs/ oturma anlamında istiva ettiğini, Dünya semasına kendisinin minberden aşağıya inmesi gibi indiğini [16] söyleyerek Mücessime mezhebinin yeniden temellerini sağlamlaştırma operasyonunun altına imza atmıştı. Elbani'de, Allah Teâlâ'nın Arş'ın üzerinde olmadığını, mahlukatına ne mübayin, ne de mücânib olmadığını, âleme dâhil veya hariç olmadığını söyleyenlerin [17] Kitabı ve sünneti bilmediklerini ve bunların Allah

Teâlâ'nın kendisini "Rahman Arş'ın üzerine istiva etti" [18] ayet-i kerimesiyle vasıfladığı sıfatla nitelemediklerini belirtmektedir. [19]

Elbânî, başka bir mahalde Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in Allah Teâlâ'nın (mescidde kıbleye yönelik vaziyette durduğu müddetçe) kulun yüzünün istikametinde olduğunu ifade eden "قبل وجهه" ifadesini de yorumlarken Allah'ın kulun yüzü istikametinde olmasının Arşın üzerinde olduğu gerçeğiyle çelişmeyeceğini ispat etmeye çalışmaktadır. Bu hadis bu gerçekle çelişmemelidir. Zira Elbânî' ye göre Allah'ın arşın üzerinde olduğu Kur'an ve Sünnet naslarıyla, sahabe kavilleriyle tevatüren sabit olmuş bir meseledir. [20]

Kelâmullâhda harf ve ses konusu

Hz. Peygamberin döneminden sonra hevasına uyan bir takım kişilerin çıktığını ve nasları te'vil ettiklerini belirterek kelâmcıları hedef alan Elbânî, yeri geldiğinde kendi tecsim itikadını müdafaa etmekten ve tıpkı mukteda bihi olan İbn Teymiye gibi şaz görüşüne Selefin kavli damgasını vurmaktan hiç de imtina etmemektedir. İmam Zehebî' nin "Muhtasaru'l- uluvv" una yazdığı mukaddimesinde bir takım matbaa yanlışlıklarını eleştiren Elbanî bu sadette Hanbelilerin Kur'an'ın harf ve ses ile olduğuna" inandıklarını ve Eş' arilerin hilafına hak olan görüşün de bu görüş olduğunu iddia etmektedir. [21] Tahâvî akaidine yazdığı şerhte ise Kelam sıfatının nevi itibarıyla kadim olduğunu, fakat harf ve ses anlamında kadim olmadığını söyleyerek hakeza Allah'ın kelâm sıfatıyla ilgili görüşünün harf ve ses anlamında olan bir kelam olduğunu belirtmiş olmaktadır. Bu inancın Müşebbihe' nin kelamullah'ın mahiyetiyle ilgili görüşü olduğu kelam ilmine vakıf olanlarca malumdur.

2. BÖLÜM 5 KASIM 2015 PERŞEMBE GÜNÜ

---

[1] لا تأخذ القرآن من مصحفي ولا الحديث من صحفي şeklindeki söz. Mushafi; Kur'anı mushaftan öğrenerek her hangi bir hocadan öğrenmeyen kişidir. Sahafi de hadis ilminde aynı tavrı sergileyene denmektedir. Bkz. Mahmut Tahhan, Teysiru Mustalahi'l- Hadis, s. 213 Mektebetu'l- Mearif, Riyad 2011, B.X

[2] es- Sehavi, Fethu'l- Muğis, ıı/ 262 Daru'l- Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut- Lübnan, 1403 B. I

[3] Ali el- Kari, Şerhu Şerhi Nuhbeti'l- Fiker, s. 157 Daru'l- Erkam, Beyrut- Lübnan

[4] Tahir el- Cezairi, Tevcîhu'n- Nazar, I/ 89 Daru'l- Beşairi'l-İslamiyye, Beyrut- Lübnan 2009, B.II

[5] Muhammed b. Alevi el- Maliki, el- Menhelu'l- Latif, s. 27 el-Mektebetu'l- Asriyye, Beyrut 1428

[6] İbn Kayyimi'l Cevziyye, İ'lamu'l- Muvakkiin, I/ 44 Daru's- Saade

[7] Kadı İyaz, el- İlma', s. 28 Daru't- Türas, Kahire, el- Mektebetu'l-Itkiyye, Tunus 1970

[8] Kadı İyaz, a.g.e. a.y.

[9] Abdülfettah Ebu Gudde, Kelimâtun fî keşfi ebâtîl ve'ftiraât, Mektebu'l-Matbuati'l-İslamiyye, 1411,el-Elbânî, Ebu Gudde'nin bu risalesine daha sonra yazdığı "Keşfu'n-nikâb ammâ fî kelimâti Ebî gudde mine'l-ebâtîli ve'l-iftirâât" şeklindeki risaleyle cevap vermiştir. B.II, 1978

[10] Ebu Gudde, a.g.e., s. IV

[11] Muhammed Avvame, Eseru'l- Hadisi'ş-Şerif, s. 51 Daru'l- Minhac, Cidde, 2009, B.VI

[12] Ebu Davud, Edeb 42, No: 4844

[13] Hasen b. Ali es- Sekkaf, el- Bişare ve'l- İthaf bima beyne İbn Teymiyye ve'l- Elbani fi'l- Akideti minel İhtilaf, el- Mektebetu't-Tahassusiyye, 2007, B.III

[14] Saib Abdülhamid, İbn Teymiye Hayatuhu ve Akaiduhu, s. 129 Mektebetu'l-ğadir, Beyrut- Lübnan 2002, B.II

[15] el- Elbânî, Şerhu'l- Akideti't- Tahaviyye, s. 182, Daru'l- Fikri'l-Arabî

[16] İbn Battuta, Rihletu İbn Battuta, S. 68, el- Matbaatu'l- Hayriyye, 1322, B.ı

[17] Bu hususta ehl-i sünnetin görüş ve edillesini beyan sadedinde Said el-Fûde hocanın "Hüsnü'l-muhâcece"si okunmaya değerdir. (Daru'l-İmâmi'n-Nevevî)

[18] Kur'an, Taha 5

[19] el- Elbânî, Şerhu'l- Akideti't- Tahaviyye, s. 185

[20] Abdullah el- Hererî, Dalâlâtu’l- Elbânî, s. 12 Daru’l- Meşari’, 2007, B.III

[21] ez- Zehebi, Muhtasaru’l- Uluvv, s. VII, el- Mektebu’l-İslamî, Dımeşk, 1981, B.I